

Це відмежування можливе, оскільки при масових заворушеннях дії завжди вчиняються натовпом, причому супроводжуються погромами, підпалами, руйнуваннями тощо. А от при груповому хуліганстві ці ознаки відсутні, натомість винні грубо порушують громадський порядок з мотивів явної неповаги до суспільства.

Таким чином, стосовно такого злочину як хуліганство можна сказати наступне:

по-перше, для правильної кваліфікації слід правильно розуміти всю сукупність оціночних понять, з яких складається визначення;

по-друге, від інших злочинів хуліганство може бути відмежоване, головним чином, за наявністю особливого мотиву, оскільки інші ознаки складу злочину можуть співпадати з іншими злочинами, передбаченими КК України;

по-третє, на мою думку диспозиція статті 296 КК України може бути змінена і виглядати таким чином: «хуліганство, тобто грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства».

Говорун Дар'я Миколаївна

аспірант кафедри кримінального процесу
Національного університету

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

АКТИВНІСТЬ СТОРІН КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ ТА ПРОВЕДЕННІ ЕКСПЕРТИЗ ЗА НОВИМ КПК УКРАЇНИ

Новий Кримінальний процесуальний кодекс України (далі - новий КПК), що набрав чинності 19 листопада 2012 року, суттєво змінив побудову кримінального процесу, його сутність та форму. Ці нововведення стосуються, зокрема, порядку здійснення кримінальної процесуальної діяльності під час призначення та проведення експертних досліджень.

Новий КПК значно розширив межі активності сторін (в тому числі і захисників) при проведенні цієї слідчої (розшукової) дії. Відтепер експерт може бути залучений стороною обвинувачення за власною ініціативою або за клопотанням сторони захисту чи потерпілого. Стороні захисту надано право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, у тому числі обов'язкової. Експерт може залучатися слідчим суддею за клопотанням сторони захисту, якщо слідчий, прокурор відмовили у задоволенні клопотання сторони захисту про залучення експерта.

Ці норми в цілому відповідають засадам кримінального провадження, разом з тим, викликає сумнів доцільність закріплення деяких положень та механізм їх реалізації.

Так, у ч. 1 ст. 245 нового КПК передбачено обов'язок сторони захисту забезпечити відбирання зразків для проведення експертизи, якщо експертиза була призначена слідчим суддею за її клопотанням, або вона звернулася до експерта за проведенням експертизи на договірних засадах. Але, якщо особа, яка звернувся з відповідним клопотанням, належить до сторони захисту, то унаслідок реалізації принципу публічності вона не наділена правом застосовувати примус у разі відмови надати відповідні зразки, у неї відсутні будь-які владні повноваження, направлені на витребування таких зразків.

Захисник, як професійний учасник кримінального провадження, наділений певними повноваженнями з метою виконання обов'язків, пов'язаних із виконанням ним своїх функцій.

Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у п. 7 ч. 1 ст. 20 передбачено право адвоката збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою (до речі, Закон дозволяє збирати лише відомості про факти, а у новому КПК вже вказується на збирання доказів. Крім цього, у ст. 93 нового КПК адвокату надано право витребувати лише копії документів).

У ст. 24 цього ж Закону йде мова про використання адвокатського запиту з метою отримання інформації і копій документів. Він є обов'язковим для виконання всіма фізичними і юридичними особами, крім випадків, передбачених законом.

Проте витребування певних речей для проведення експертизи є неможливим внаслідок відсутності спеціального інструменту забезпечення виконання цього обов'язку іншими суб'єктами. За змістом ч. 3 ст. 245 нового КПК примусово забезпечується лише відбирання біологічних зразків (слідчий суддя, суд може дозволити це слідчому або прокурору).

Викликають певні зауваження і положення, пов'язані із можливістю сторони захисту звернутися з відповідним клопотанням до слідчого, прокурора. По-перше, не визначено змісту цього клопотання і не вказано, чи має воно бути вмотивованим. Виходячи зі змісту ч. 6 ст. 244 нового КПК, яка визначає підстави задоволення такого клопотання слідчим суддею у разі відмови слідчого,

прокурора, клопотання має бути вмотивованим. Воно обов'язково повинне містити вказівку на обставини, які заважають залучити експерта самостійно (відсутність коштів, інші об'єктивні причини). Інакше слідчий, прокурор, можуть відмовити у задоволенні клопотання, шляхом винесення вмотивованої постанови у порядку, передбаченому ст. 220 цього КПК.

Додатковою гарантією забезпечення реалізації права на подання клопотання про проведення експертизи, як вже було сказано, є можливість подання відповідного клопотання слідчому судді у разі відмови слідчого та прокурора. Право такого звернення надане лише підозрюваному, обвинуваченому, засудженому, виправданому, особі, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхнім захисникам та законним представникам.

Зважаючи, що потерпілий, його представник та законний представник не віднесені до жодної із сторін кримінального провадження, виходить, що вони позбавлені права звертатися з відповідним клопотанням до слідчого судді в порядку ст. 244 нового КПК. Позбавлений потерпілий і можливості оскаржити відмову слідчого, прокурора на підставах та в порядку ст. 303 КПК.

На нашу думку, це є неприпустимим, оскільки суттєво обмежує права потерпілого і ставить його в цілковиту залежність від рішення слідчого, прокурора без надання можливості його оскарження.

У разі задоволення клопотання про проведення експертизи, також існує коло питань, що не знаходять свого вирішення у КПК. Законі України «Про судову експертизу» та відповідній судовій практиці. Наприклад, чи зобов'язаний слідчий надати стороні захисту зразки та інші об'єкти експертного дослідження для проведення експертизи, які містяться у матеріалах провадження, якщо експертиза призначена за клопотанням сторони захисту; що робити сторонам кримінального провадження у випадку необхідності знищення чи пошкодження цих зразків унаслідок проведення експертного дослідження та ін.

Все вище вказане дозволяє прийти до висновку про розширення меж активності сторін кримінального провадження під час призначення та проведення експертних досліджень. Разом з тим, ціле коло питань, пов'язаних з цією слідчою (розшуковою) дією залишається поза увагою законодавця, що вимагає проведення комплексного наукового дослідження у цьому напрямку.